

Японією, яку всебічно підтримували США, а також, зростаюча активність Сполучених Штатів у вирішенні регіональних питань. Гадаємо, що дана тема заслуговує подальшого глибоко вивчення.

Джерела та література:

1. Annual Report to the President and the Congress 1997. Chapter 1, U.S. Strategy; 2. D. Arase, T. Akaha. The US-Japan Alliance: Balancing Soft and Hard Power in East Asia, - December 15, 2009; 3. D. T. Stuart, W. T. Tow. U. S. Strategy for the Asia-Pacific: Adelphi - Oxford University Press, June 1996; 4. E. Trower. The US Allies Circle Their Wagons in War against Terrorism – Asian Defence Yearbook 2002-2003; 5. Environment in East Asia. - Asian Defence Journal 11/2004; 6. Environment security in East Asia: the regional environment security complex approach, - Asian Perspective/ № 2. 2002; 7. M. Beeson. Bush and Asia, - Taylor & Francis, Inc., July 2006; 8. Reinhard Driete. Japan's Security Relations with China since 1989., – April 2006; 9. September 11 and Pacific Asia's security, - Asian Defence Journal/ 9. 2002; 10. T. A. Drohan. American-Japanese Security Agreements, Past and Present, - McFarland & Company, Incorporated Publishers, January 2007; 11. T. Osius, W. Akio. The U.S.-Japan Security Alliance: Why It Matters and How to Strengthen It, – Greenwood Publishing Group, Incorporated, May 2002; 12. Tae-Hyo Kim, B. Glosserman. Future of U. S. -Korea-Japan Relations: Balancing Values and Interests, – Center for Strategic & International Studies., September 2004; 13. W. R. Sherman. Sunshine through cloudy skies: peace and security in northeast Asia, – Asian Perspective/ № 3. 2002.

Yakushik S.

International political conditions of a new model of US-Japanese cooperation in international security (1990-ies - beginning of XXI century)

The author analyzes major international factors that influenced the formation of a new system US-Japanese relations. Special attention is paid to the problem of international security in the Far East.

Key words: International security, international political factors, the United States, Japan, East Asia.

УДК: 94 (478) “19/20”

© Галина Мельничук (Чернівці)

СТАНОВЛЕННЯ, РОЗВИТОК І СУЧАСНИЙ СТАН ДВОСТОРОННІХ ВІДНОСИН РЕСПУБЛІКИ МОЛДОВА Й РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ

Аналіз молдовсько-російських відносин у пострадянський період свідчить, що ці дві країни об'єднують не тільки глибокі історичні та культурні зв'язки, а також спільні економічні та зовнішньополітичні інтереси. Наявність у Молдові великої російської діаспори та традиційна орієнтація значної частини населення на Росію вимагають від керівництва Молдови проведення виваженої політики щодо РФ. Враховуючи гостроту перехідного періоду, налагодження двосторонніх стосунків з державами-сусідами і Росією є пріоритетним завданням уряду країни та суспільства в цілому.

Ключові слова: молдовсько-російські відносини, зовнішня політика, внутрішньо- та зовнішньополітичні чинники, Придністровський конфлікт, економічні, політичні та міжнародні зв'язки, стратегічні партнери.

Процес розвитку відносин Республіки Молдова з Російською Федерацією пройшов непростий шлях. Перший парламент Молдови спочатку досить відкрито взяв курс на Захід, обіцяючи країні якнайшвидше благополуччя. Але вже через півроку після здобуття незалежності в парламенті з'явилась опозиція аграріїв, зорієнтованих на Росію і СНД.

Молдова, як і всі колишні республіки Радянського Союзу, економічно і політично залежала від Москви. І коли радянська система

почала руйнуватися, вона автоматично залишилася у сфері її впливу.

Метою даного дослідження є визначення факторів, що впливали на формування сучасних двосторонніх відносин Молдови і Росії. Процеси, що відбуваються в стосунках між колишніми радянськими республіками та їх сусідами переконливо свідчать, що ця проблема поступово набуває дедалі більшої політичної і практичної ваги.

Оцінюючи стан вивченості даної проблеми слід відзначити, що на сьогоднішній день немає комплексного дослідження, де були б висвітлені всі аспекти стосунків Росії та Молдови після розпаду СРСР. Серед публікацій по даній темі переважають монографії та статті, де висвітлюється окремі проблеми, наприклад, участь Росії в урегулюванні Придністровського конфлікту [1, 2]. Серед них чільне місце посідає дослідження Перепелиці Г.Н. “Конфлікт у Придністров'ї (причини, прогноз розвитку і проблеми врегулювання)”, в якому детально розглянуто причини і еволюцію конфлікту, ключові моменти і участь Росії в його врегулюванні [3]. Проблеми російсько-молдовських стосунків розглядаються у колективній монографії “Україна та Росія у системі міжнародних відносин: стратегічна перспектива” [4].

За останні кілька років зростає зацікавленість до історії сучасної Молдови у російських науковців. Привертають увагу дослідження щодо придністровської проблеми, становища російської діаспори, економічних відносин і внутрішньої ситуації в Молдові. Зокрема колективна монографія російських учених “Молдавия: современные тенденции развития”. У роботі аналізуються політичний, економічний і соціальний розвиток країни після здобуття незалежності, висвітлюються проблеми становлення державності, складності проведення економічних реформ. Взаємовідносинам Молдови з Росією присвячено окремих розділ, в якому здебільшого йдеться про її залежність від сусідів і економічних партнерів [5].

Конфлікту в Придністров'ї присвячено окремий параграф у московському виданні “Системная история международных отношений в двух томах” [6]. Із публікацій на дану тему чітко відслідковується підтримка Росією Придністров'я і режиму І.Смирнова, що пояснюється прагненням населення даного регіону до зближення з Росією.

На початку 90-х рр. ХХ ст. відносини між Молдовою і Росією характеризувалися неабиякою прохолодністю. Президент Молдови М.Снегур і лідер націонал-радикалів прем'єр-міністр М.Друк були проти стосунків з Москвою, що було зумовлено, перш за все, присутністю російських військ на території Придністров'я, з якою молдовське керівництво не погоджувалося. Росія, армія якої була втягнута в конфлікт і підтримувала придністровців, домоглася від Молдови згоди на розташування своїх військових частин з миротворчою місією. Іншою причиною недружніх відносин була позиція уніоністів, які на той час були при владі і віддавали перевагу зв'язкам з Румунією. А Рух “Єдність”, що виступав за тісні зв'язки з РФ, не мав більшості у парламенті [7].

По мірі того як ситуація в країні погіршувалась, авторитет аграріїв, які виступали за збереження звичних економічних і культурних зв'язків, послідовно зростає, привівши їх до влади в 1994 р. Аграрно-демократична партія Молдови (АДПМ) провела через парламент ратифікацію Угоди про вступ до СНД, прийняла нову Конституцію.

Невдовзі в АДПМ почалися суперечки відносно майбутньої зовнішньої політики: частина продовжувала орієнтуватися на Росію (ПКРМ), інші, побачивши, що авторитет аграріїв падає, залишили цю партію і почали створювати свої власні (одна з них – АДР).

Створений правоцентристами Альянс за демократію і реформи (АДР) отримав відносно більшість місць у парламенті і задекларував перехід до європейських цінностей. Але й цей парламент, якого роздирали протиріччя, так і не зміг остаточно визначитися з курсом країни. Вся ця невизначеність не могла не визвати непорозуміння і розчарування як на Заході, так і в Росії. Західні аналітики в той час відзначали, що “Не дивлячись на те, що країною управляють праві партії, вони не можуть провести свій курс із-за того, що в Молдові сильна ліва опозиція” [8]. Скептично до Молдови відносились і російські аналітики.

Але прихід до влади ПКРМ нічого принципово не змінив. Володіючи конституційною більшістю ПКРМ, спочатку заявила про проросійську орієнтацію, але швидко зрозуміла, що без західних кредитів вона не виживе, почала активно співпрацювати з західними банками та міжнародними організаціями. Звичайно, це спасло Молдову від становища країни, яка залишилася наодинці з своїми проблемами, але водночас не принесло їй поваги ні від Росії, ні від Заходу.

Для Молдови, з її внутрішньополітичними проблемами, пошуки стратегічних партнерів, заяви про необхідність євроатлантичної інтеграції межують з намірами рухатися до Європи лише разом з Росією. Звичайно, таку подвійну позицію легко зрозуміти, враховуючи особливий статус молдовсько-російських взаємин, адже, як писав у 1998 р. Р.Менон, всі пострадянські держави знаходяться “в тіні медведя”, тобто Росії [9]. Адже армія Молдови знаходиться в жахливому стані, а рівень енергетичної залежності і необхідності значного рівня торгівлі з Росією нівелює перспективи повної незалежності. Додамо до цього наявність придністровського конфлікту та розміщення російських військ на території Придністров'я, і стає зрозумілим, що РМ, на даному етапі своєї історії, приречена на співпрацю і відносну залежність від Росії.

“Політика тягне на Захід, економіка – до Росії, а Молдова стоїть на місці” – так можна охарактеризувати зовнішню і внутрішню політику протягом першого десятиліття державної незалежності Молдови. І це було викликано великою мірою об'єктивними обставинами. Питання двостороннього співробітництва, і насамперед з безумовним лідером пострадянського простору – Російською Федерацією, фактично є сек'юритизованим. Тобто більшість експертів відносять ці питання до сфери безпеки і розглядають їх стосовно національних інтересів, як:

- забезпечення державного суверенітету;
- інтегрування в європейське та світове співтовариство;
- створення ринкової економіки;
- розвиток демократичних інститутів для забезпечення прав і свобод людини.

8 лютого 1995 р. Парламент Молдови прийняв “Концепцію зовнішньої політики Республіки Молдова”, в якій зазначалося, що виходячи з “особливостей історичного розвитку, специфіки і геополітичного розташування”, пріоритетними є двосторонні відносини з Росією, Україною і Білоруссю [10].

Після вступу Молдови до СНД відносини з Росією відчутно покращились. Під час проведення саміту СНД, що проходив у Кишиневі у жовтні 1997 р., відбулася двостороння зустріч Президента Росії Б.Єльцина і Президента Молдови П.Лучинського, на якій вони висловились за пріоритетність двосторонніх відносин між країнами [11].

3 офіційним візитом 26 жовтня 1997 р. Молдову відвідала делегація з

8-ми депутатів нижньої палати парламенту РФ, яку очолював спікер Державної Думи РФ Г.Селезньов. Виступаючи перед молдовськими парламентарями, Г.Селезньов зупинився на важливих моментах у двосторонніх відносинах між державами. Все ж основними питаннями, які обговорювалися під час візиту, були політичні, зокрема не ратифікація Держдумою РФ протягом семи років базового політичного договору і Угоди про виведення російських військ з території Молдови. Г.Селезньов підкреслив, що “більшість російських парламентарів напряму пов'язують ратифікацію цього документу з визначенням статусу придністровського регіону” [12].

В кінці 1997 р. російська Державна Дума розглянула питання щодо російсько-молдовського Договору, підписаного в 1990 р., і ратифікованого в тому ж році тільки Парламентом РМ. До цього Договору додався ще додатковий Протокол про взаємну військову допомогу, підписаний 13 лютого 1995 р. Російська Дума відмовилась ратифікувати Договір з Молдовою, мотивуючи це тим, що на території РМ існують фактично дві держави – РМ і Придністров'я. Росія була невдоволена позицією Молдови щодо налагодження її відносин з НАТО [13].

Незважаючи на існуючі протиріччя у відносинах між двома країнами, контакти між ними поступово налагоджувалися. На запрошення Президента Росії Б.Єльцина 1-2 вересня 1999 р. відбувся перший офіційний візит Президента Молдови П.Лучинського до РФ. За результатами візиту було підписано Угоду про довгострокове співробітництво між країнами, досягнуто домовленостей про надання прагматизму і конструктивізму двостороннім відносинам. А замісник керівництва адміністрації президента Росії, який відповідає за міжнародні відносини, С.Приходько заявив, що президенти поставили перед МЗС Росії і Молдови завдання про розробку нового політичного договору між двома країнами [14].

Найважливішим документом цієї зустрічі була угода між урядом про економічне співробітництво на 1999-2008 рр. В документі особливо підкреслювалась важливість подальшого зміцнення і розвитку взаємовигідних стосунків, що й зумовило необхідність прийняття угоди на 10 років [15].

Вагомою складовою цього документу стало прийняття "Програми економічного співробітництва між РМ і РФ на 1999-2008 рр.", що містила конкретні ідеї двостороннього співробітництва [16].

У червні 2000 р. відбувся робочий візит у Республіку Молдова Президента Російської Федерації В.Путіна. В листопаді 2001 р. Президент Молдови В.Воронін відвідав Москву. Цей візит завершився підписанням 19 листопада базового молдовсько-російського Договору "Про дружбу і співробітництво". В.Воронін відзначив, що "підписаний Договір сприятиме розвитку відносин на стратегічному рівні з усіх проблем між двома країнами". Він підкреслив: "В Договорі визначається стратегічний характер відносин між Росією і Молдовою" [17].

Стратегічно важливим для Молдови в цьому документі було те, що Кремль визнавав територію Придністровської Молдовської республіки складовою частиною РМ [18].

2001 р. для Молдови й Росії був роком дружніх і теплих відносин, на фоні прохолодних стосунків із Придністров'ям. В.Воронін посилив свої позиції в Москві, особливо після підписання Великого Договору між РФ і РМ. Про це свідчила заява першого замісника міністра закордонних справ Росії В.Трубнікова, який заявив "Інтерфаксу", що Росія не вважає президентські вибори 2001 р. у Придністров'ї легітимними, вони "з точки зору міжнародного права не мають під собою законних підстав", а Придністровська республіка, на його думку, є "самопроголошеною територією" [19]. Щоправда, офіційної заяви російського МЗС щодо цього питання так і не було. Але така позиція високопоставлених офіційних осіб Росії свідчила про посилення позицій Кишинева й намагання Москви підіграти саме В.Вороніну.

Як значний успіх у Молдові розцінили ратифікацію 27 грудня 2001 р. базового політичного Договору про дружбу й співробітництво між Республікою Молдова й Російською Федерацією, що визначав основні напрямки й пріоритетні галузі співробітництва двох країн.

Новий імпульс розвитку двосторонніх відносин надав візит Президента РМ В.Вороніна в травні 2002 р. Не дивлячись на європейську спрямованість своєї зовнішньої політики, Молдова продовжує співпрацювати з Росією, як одним із головних політичних і економічних партнерів. Прийшовши до влади В. Воронін намагався підтримувати тісні контакти з Москвою, неодноразово відвідував РФ, демонструючи, таким чином, курс на зближення. У своїх виступах В.Воронін підкреслював, що "95% всіх необхідних енергоресурсів Молдова отримує з Росії, 65% молдовського експорту орієнтовано на російський ринок. Тому найбільш перспективний напрям зараз для нас – розвиток зв'язків із Росією й

колишніми республіками СРСР. Тільки збільшення експорту нашої сільськогосподарської продукції на 30-40% могло би дозволити нам збільшити поступлення до бюджету й вирішити багато проблем. На Заході ж наші товари не потрібні. Захід захищає свій ринок, і потрапити до нього не легко" [20].

Росія продовжує залишатися головним зовнішньоекономічним партнером Молдови. Окреме місце в процесі розвитку й поглиблення торгово-економічних зв'язків між країнами відведено Міжурядовій молдовсько-російській комісії з торгово-економічного співробітництва, яка діє з квітня 1996 р. За цей час відбулося 6 засідань, останнє в Москві в червні 2002 р. Наступна зустріч мала відбутися в Кишиневі в 2005 р., але так і не відбулася.

Важливими у зміцненні інтеграційних тенденцій у відносинах між Молдовою й Росією є підписана у квітні 1996 р. Угода про торгово-економічне співробітництво на 1996-1997 рр. і Угода про порядок і умови приватизації об'єктів власності Російської Федерації, розташованих на території Республіки Молдова, і об'єктів власності Республіки Молдова, розташованих на території Російської Федерації. Тоді ж, уперше в практиці відносин між країнами-членами СНД, був підписаний протокол про взаємне визнання права власності на майно підприємств, розташованих на території один одного [21].

У жовтні 1996 р. був підписаний найбільший в історії відносин двох країн пакет угод з 11 документів про співробітництво в економічній, науково-технічній і соціально-гуманітарній сферах.

У квітні 1997 р. у Молдові, під час переговорів делегації уряду РФ, на чолі з міністром у справах СНД А.Тулєєвим, з молдовською урядовою делегацією, очолюваною віце-прем'єр міністром В.Булгарем, затверджено програму економічного співробітництва між країнами до 2000 р. Передбачалось надання уряду республіки кредиту в розмірі 150 млрд. рублів терміном на п'ять років [22].

22 травня 1998 р. Уряди Росії і Молдови підписали Угоду "Про співробітництво в прикордонних питаннях". В статті 1 цієї Угоди було зазначено, що "Сторони домовились співпрацювати за наступними напрямками: обмін інформацією, боротьба з незаконною міграцією і контрабандою зброї, незаконним переміщенням через державний кордон наркотичних речовин" [23].

Між Молдовою і Росією існують і розвиваються тісні економічні стосунки. Молдова займає одне з перших місць серед країн СНД по об'єму російських капіталовкладень. Здійснюється низка великих проектів, в тому числі росіяни беруть участь у завершенні будівництва вантажно пасажирського порту в Джурджулештах.

Розвиваються й прямі зв'язки між РМ і суб'єктами РФ. Зокрема, під час перебування в 2001 р. у РМ мера м. Москви Ю.Лужкова, була підписана Угода між Урядом Москви Російської Федерації і Урядом Республіки Молдова про співробітництво у торгово-економічній, науково-технічній, гуманітарній і культурній областях. Угода складалася з 25 статей, в яких йшлося про

співробітництво Сторін в економічній, технічній, науковій і культурній сферах [24].

Станом на 2003 р. таке співробітництво регулюється більш ніж 30 угодами, підписаними на регіональному рівні. Зокрема, у лютому 2003 р. була створена Рада ділового співробітництва Уряду Москви і Уряду РМ, на якій було розглянуто проект Програми співробітництва на 2003-2005 рр.

Не дивлячись на деяку активізацію російсько-молдовських відносин, політичний курс країни в цілому спрямований на співробітництво із країнами Заходу, що веде до послаблення позиції Росії в цьому регіоні.

Розглядаючи відносини Молдови й Росії, слід враховувати й той факт, що Москва не позбулася великодержавницьких амбіцій і має свої інтереси в республіці.

Передвиборчі обіцянки комуністів Молдови про підвищення статусу російської мови та про дружбу з Росією, після їхньої перемоги, під приводом різних причин, на практиці реалізовані не були. Вже у перші дні свого керівництва вони продемонстрували небажання поспішати з виконанням програмних зобов'язань. В.Воронін повідомив, що для надання статусу державної мови російській, все-таки потрібен референдум. Офіційні представники Партії комуністів Молдови одразу ж публічно наголосили на тому, що партійна програма передбачає вивчення питання про приєднання до російсько-білоруського союзу. А сам В.Воронін повідомив, що по-перше, його партія не збирається істотно змінювати зовнішню політику країни, а по-друге, не готова приєднатися до російсько-білоруського союзу: “Ми маленька та бідна країна, і в першу чергу слід запитати, чи хочуть ці країни, аби ми до них приєдналися” [25].

Кишинівське ж керівництво висловлювалося за молдовсько-російські відносини, використовуючи більш оптимістичні й лояльні формулювання. На їхню думку, після потепління відносин між НАТО й Росією, “у Молдові відпала необхідність зберігати голову, на кого орієнтуватися”. За Росією зберігся статус стратегічного партнера, а Молдова вступила в ЄврАзЄС у якості спостерігача. В.Воронін заявив, що РМ не збирається виходити зі СНД, так як принципи європейської інтеграції не суперечать членству країни в Співдружності. Молдовський Президент охарактеризував СНД як унікальний механізм вирішення двосторонніх економічних проблем” [26].

У свою чергу Росія, не дуже вдоволена прагненням РМ до зближення з Європейським Союзом і не приховує свого розчарування в Молдові, як у партнері. У проросійській пресі про В.Вороніна все частіше писали “Він більше говорить про європейську інтеграцію, ніж робить” [27]. Особливо ця неприязнь стала відчутною напередодні молдовських парламентських виборів на весні 2005 р.

У російських ЗМІ розпочалась анти молдовська кампанія, яка була пов'язана з тим, що напередодні виборів Москва відкрито втручалась у внутрішні справи Молдови, на що остання різко відреагувала. В.Воронін на своїй прес-конференції в Кишиневі заявив: “що ми зробили такого антиросійського? Можливо ми закрили хоча б одну російську школу,

...чи закриваємо російську пресу? Ні, вона домінує в медіа-просторі країни. То яким чином Молдова зіпсувала свої відносини з Росією? Може тим, що чинила супротив зриву демократичних виборів, який намагалися організувати деякі російські “спеціалісти”? Може тим, що не погоджується з військовою присутністю Росії в Придністров'ї?” [28].

Після проведення демократичних виборів, відносини Молдови й Росії перейшли на якісно новий етап. В.Воронін зазначив, що двосторонні відносини з Росією залишаються пріоритетними в зовнішній політиці Молдови, але Кишинів остаточно вибрав шлях у Європу. “Молдова ніколи не будувала своїх відносин із Росією, виходячи з газової кон'юнктури. Для неї ніколи не було особливих умов на російському ринку. Ми вибудовували свої відносини на більшому: на тому, що російська культура й російська мова в Молдові завжди були частиною молдовської загальнонаціональної спадщини” – підкреслював В.Воронін у своєму інтерв'ю зарубіжним ЗМІ [29].

Слід зазначити, що не всі політичні сили Молдови схвалюють її інтеграцію до Європейської спільноти, мотивуючи це тим, що бідна країна нікому не потрібна, крім Росії – старого й надійного партнера. Так, лідер Союзу Праці „Patria-Rodina” Георгій Сіма, в інтерв'ю “Независимой Молдове” сказав, що “існують перевірені партнери. Молдова історично орієнтована на Росію. Росія зацікавлена в зміцненні Молдови. Молдовській владі потрібно переступити через надуману “русофобію” і рухатися в сторону інтеграції з Росією” [30].

Населення Молдови теж неоднозначно ставиться до відносин із Росією. Проведене в Кишиневі й приміських населених пунктах молдовським відділенням Міжнародного інституту гуманітарно-політичних досліджень соціопитування, щодо в'ясування соціально-економічних і політичних пріоритетів населення РМ показало, що головними поразками уряду і В.Вороніна є: Придністровський конфлікт – 30,6 %, бідність – 22,8 %, від'їзд за кордон – 17,5 %, погані відносини з Росією – 15,3 %. При цьому, відносини з Росією жителі Кишинева оцінюють як незадовільні – 48,7 %, ніякі – 22,7 %, хороші – 23,5 %. 23,3 % респондентів називають Росію головним опонентом Молдови, а 64,4 % – головним партнером. 59,9 % впевнені, що без особливих відносин із Росією Молдова не зможе досягти суттєвих економічних досягнень [31].

У Молдові існують серйозні проблеми з зовнішньополітичною орієнтацією відносно структур безпеки на континенті. Ці проблеми пов'язані в першу чергу з поляризацією молдовського суспільства щодо даної проблеми. Існування протиріч в Молдові, щодо інтеграції Республіки в СНД і Європейський Союз є зрозумілим. Враховуючи розташування країни, яка знаходиться на перехресті двох великих геополітичних блоків (Західноєвропейського і Євроазійського), то її завжди будуть роздирати між Заходом і Сходом. Частина населення вбачає себе в тісному співіснуванні з Росією, а інша - тягнеться до Європи. Молдова намагається проводити збалансовану зовнішню політику стосовно Європи,

США і Росії, для того, щоби всередині суспільства були зняті протиріччя. Молдова знайшла вихід у вирішенні цього питання прийняттям статусу нейтральної держави, що було закріплено у Конституції Республіки Молдова. Таким чином, нейтралітет є тимчасовим компромісом всередині суспільства, а у зовнішній політиці знімає тиск з боку Росії щодо вступу до воєнного виміру СНД [32].

Незважаючи на різні підходи щодо реалізації зовнішньої політики РМ, правдива реальність є одною: не дивлячись на низький статус Молдови в ієрархії європейських країн, вона поступово стає зоною суперництва між Заходом і Росією. Не дуже віриться в те, що найближчим часом буде можливий повний відхід Молдови від СНД і Росії. Піднесення країни й зміцнення безпеки в регіоні потребують спільних зусиль і навіть певного “поділу праці”, який, починає складатися: Захід налаштований нести деякі розходи заради своєї власної безпеки й стабільності, СНД залишається головним ринком збуту, а Росія – енергетичним донором [33].

Слід зазначити, що вектор геополітичної ідентичності Республіки Молдова поступово почав набирати більш-менш виразних рис Євроатлантичної спрямованості, і їх поділяє більшість молдовського населення, то питання досягнення внутрішньополітичного компромісу по проблемі в Придністров'ї, є невизначеним, і приховує в собі неабияку небезпеку.

У прямому ефірі радіостанції “Ехо Москви” 26 лютого 2005 р. Президент Республіки Молдова В.Воронін озвучив свою позицію щодо знаходження російських військ на території Придністров'я: “на саміті ОБСЄ в Стамбулі в 1999 р. Б.Єльцин поставив свій підпис під терміном виводу військ. На це було дано два роки. Потім на саміті в Порту, продовжили цей термін ще на один рік. З тих пір ніяких додаткових рішень не було. ОБСЄ не було прийнято рішення щодо статусу російських військ. Вони залишилися без статусу. Їх може хто як називати, і все буде вірно” [34].

Таким чином, позиція офіційного керівництва Молдови є незмінною, щодо необхідності виводу російських військ із території Придністров'я. На запитання російського журналіста А.Венедиктова куди після парламентських виборів 2005 р. буде направлено молдовський вектор: у сторону інтеграції з ЄС, чи в сторону інтеграції союзу з Росією й Білоруссю, В.Воронін відповів “Говорити про інтеграцію Росії й Білорусі, не дуже серйозно, тому що такого союзу й такої інтеграції в очікуваних об'ємах і масштабах, про які говориться багато років, не відбувається. І немає куди вступати, тому що предмет не існує. Тому однозначно, що ми визначили стратегічним вектором і розвитком нашої країни європейську інтеграцію” [35].

Росія офіційно в Кишиневі розглядається як стратегічний партнер, але для того, щоб співробітництво було дійсно продуктивним, необхідно вирішити Придністровський конфлікт.

На традиційній зустрічі з акредитованими в Кишиневі закордонними дипломатами, що відбулася 30 січня 2006 р., Президент Молдови

В.Воронін сказав: “ як європейський вибір є внутрішньополітичним фактором розвитку Молдови, так і дружба та стратегічне партнерство з Росією визначають майбутнє моєї країни” [36].

В липні 2007 р. відбувся значний прорив у економічних відносинах двох країн. Вперше за весь час незалежності Молдови було скасовано податок на додану вартість з російських товарів, в першу чергу з газу і нафтопродуктів. Таким чином, російсько-молдовські торгово-економічні відносини були приведені у відповідність до стандартів і правил Світової Організації Торгівлі [37].

Після візиту прем'єр-міністра Росії В.Путіна до Молдови (листопад 2008 р.), Москва і Кишинів подолали період відомої прохолоди в їх відносинах. За результатами візиту підписано ряд документів щодо розвитку торгово-економічного і культурного співробітництва. Що стосується політичної тематики, то Москва пообіцяла сприяти головуванню Кишинєва в СНД. В.Путін відзначив зацікавленість Молдови в співробітництві в рамках СНД: “Молдова отримала головування в СНД в нелегкий період, коли країни Співдружності повинні координувати зусилля щодо подолання фінансової кризи” [38].

Парламентські вибори 2009 р. суттєво змінили розстановку політичних сил в Молдові. В результаті, більшість у новому парламенті отримала коаліція “За європейську інтеграцію”, яку створили Ліберально-демократична, Ліберальна, Демократична партії і Альянс “Молдова Ноастрэ” що, звичайно в майбутньому вплине на стан відносин з Російською Федерацією [39].

Незважаючи на різноманітність підходів щодо реалізації зовнішньої політики РМ, зокрема відносин з Російською Федерацією, низький статус Молдови серед європейських країн свідчить про те, що вона є зоною суперництва між Заходом і Росією. Піднесення країни і зміцнення безпеки в регіоні потребують спільних зусиль і навіть певного “поділу праці”, який починає складатися: Захід налаштований нести деякі розходи заради своєї власної соціальної безпеки і стабільності, СНД залишається головним ринком збуту, а Росія – енергетичним донором.

У свою чергу, російські інтереси в Молдові зумовлені можливостями виходу через її територію на західні й балканські країни, оскільки через Молдову проходить газопровід, яким експортується російський газ до Румунії й Болгарії. Також, Росія зацікавлена наявністю в республіці агропромислового комплексу: продовольчих товарів, алкогольних і безалкогольних напоїв, і т.д.

Історичні й економічні відносини, наявність у Молдові великої російської діаспори й традиційна орієнтація багатьох людей на Росію вимагають проведення такої політики, у якій Росія функціонує як стратегічний партнер.

Дерелата література

- 1.Здравомыслов, А.Г. Межнациональные конфликты в постсоветском пространстве. - М.: Аспект Пресс, 1999. - 286 с.;
- 2.Бабиунга Н.В., Бомешко Б.Г. Приднестровский конфликт: исторические, демографические, политические аспекты. - Тирасполь: РИО ПГУ, 1998. -238 с.;
- 3.Перепелица Г. Конфликт в Приднестровье (причины, прогноз развития и проблемы урегулирования).- К.: Стило, 2001. - 147 с.;
- 4.Україна та Росія у системі міжнародних

відносин: стратегічна перспектива: Монографія / Рада нац. Безпеки і оборони України, Нац. ін-т пробл. Міжнар. безпеки; За заг. ред. С.І.Пирожкова. – К.: НІПМБ, 2001. – 624 с.; 5. Молдавия: современные тенденции развития // Под ред. Е.М.Кожокина; Рос. Ин-т стратег. исслед. – М.: Российская политическая энциклопедия (РОССПЭН), 2004. – 494 с.; 6. Системная история международных отношений в двух томах. События 1945-2003 гг. // Под ред. А.Богатурова. – М.: Культурная революция, 2006. – Т.2. – 720 с.; 7.Шорников П.М. Покушение на статус. – Кишинев: Наука, 1997. – С.210.; 8.Ковалев А. Двойственность в политике // Кишиневский обозреватель. – 2002. – № 43. – 28 ноября.; 9.Петровський В. Оцінка пострадянською стану та перспектив українсько-російських відносин на початку XXI ст. // <http://www.intellect.org.ua/index.php>; 10. Концепция внешней политики Республики Молдова // Официальный монитор. – № 20. – 1995. – С.10–14.; 11. Независимая Молдова. – 1997. – 28 октября.; 12. Независимая Молдова. – 1997. – 30 октября.; 13. Скурту И., Алмаш Д. и др. История Бессарабии (От истоков до 1998 года) // Кишинев, 2001. – С.330.; 14. Инфотаг. Для подписания Большого договора между Россией и Молдавией нет никаких препятствий // Экономическое обозрение. – 1999. – № 32. – сентябрь.; 15. Калак Д. Договорились на десять лет // Экономическое обозрение. – 1999. – №33. – сентябрь.; 16. Программа экономического сотрудничества между РМ и РФ на 1999-2008 гг. // <http://www.mid.ru/ns-osndoc.nsf/0e9272bafa>; 17. Президенты В.Воронин и В.Путин подписали базовый молдо-российский политический договор // <http://www.diasp.ru/news/moldova/arc10-2001.shtml>; 18. Договор „О дружбе и сотрудничестве” между Российской Федерацией и Республикой Молдова // <http://www.strana.ru/stories/01/11/19/>; 19. Кулик В. Урегулирование Приднестровского конфликта как путь к созданию зоны региональной стабильности в Восточной Европе // <http://old.europexxkiev.ua/russian/program/moldova/>; 20. Президент о партнёрстве // Кишиневский обозреватель. – 2002. – № 42. – 21 ноября.; 21. Шилова Р. Российско-молдавские торгово-экономические связи // Кишинев, 1998. – С.285.; 22. Там само, с.286.; 23. Постановление Правительства РФ о заключении „Соглашения между Правительством Российской Федерации и Правительством Республики Молдова о сотрудничестве по пограничным вопросам” // <http://www.businesspravo.ru/Docum/>; 24. Соглашение между Правительством Москвы РФ и Правительством РМ // <http://vmc.expo.ru/main/mej/>; 25. Силіна Т. Молдавський експеримент // Дзеркало тижня. – 2001. – № 9 (333). – 3-8 березня.; 26. Стратегическое партнёрство с Россией необходимо прежде всего во имя благополучия молдавского народа // Независимая Молдова. – 2002. – 20 ноября.; 27. Молдавские ведомости. – 2003. – 26 декабря.; 28. Отношения с Россией // <http://www.moldembassy.ru/newsarchive/>; 29. Портников В. Лютий. Кишинів // Дзеркало тижня. – 2005. – № 7 (535). – 26-лютого-4 березня.; 30. Молдова исторически с Россией // Независимая Молдова. – 2005. – 18 февраля.; 31. 49 % жителей кишинева оценивают отношения Молдавии и России как плохие // <http://volga-inform.ru/allnews/485224/>; 32. Илашук А. Республика Молдова в контексте расширения НАТО на Восток: проблемы безопасности и внутренней политической стабильности // Безпека та стабільність країн постсоціалістичної Європи в контексті розширення НАТО: ілюзії та реалії. Матеріали міжнародного наукового семінару. – Чернівці, 2003. – С.72.; 33. Молдавия между Россией и Западом // <http://www.stringer.Ru/publication.mhtml>; 34. Молдова и Россия всегда были партнерами // <http://www.moldembassy.ru/newsarchive/>; 35. Там само.; 36. В.Воронин: необходимо вернуть в отношения Молдавии с Россией взаимное доверие // <http://www.gazeta.ru/2006/01/30/>; 37. Новый прорыв в экономических отношениях Молдовы и России // <http://www.moldova.ru/index/>; 38. Матвеев Р. К итогам визита главы правительства России В.Путина в Молдову // <http://www.materik.ru/problem/detail.php>; 39. Фролов К. Результаты молдавских выборов и интересы России // <http://www.materik.ru/personnel/detail.php>.

Becoming, development and modern state of bilateral relations of Republic Moldova and Russian Federation

Analysis Moldovo-Russian relations in a post-soviet period testifies, these two countries unite deep historical and cultural connections and also general economic and foreign-policy interests. A presence in Moldova of the large Russian Diaspora and traditional orientation of considerable part of population on Russia require from guidance Moldova of lead through of the self-weighted policy in relation to Russian Federation. Taking into account the sharpness of transitional period, adjusting of bilateral relations, with states-neighbors and by Russia is a near-term task the government of country and society on the whole.

Key words: Russian Diaspora, Moldova, Moldovo-Russian relations.

УДК 324: 342.8

© Віра Бурдяк (Чернівці)

ВПЛИВ ПАРЛАМЕНТСЬКИХ ВИБОРІВ ПОЧАТКУ СТОЛІТТЯ НА ЗМІНИ В ПАРТІЙНІЙ СИСТЕМІ БОЛГАРІЇ

У статті досліджено розвиток плюралізму та виборчих систем у Болгарії на початку XXI ст. Доведено, що цей процес відбувається суперечливо, гостро і досить важко. Виборчі кампанії до органів державної влади в Болгарії – потужний механізм втілення демократії, важливий компонент політики, головна форма прояву суверенітету народу, його політичної ролі, як джерела влади. Адже саме народ повинен обирати, кого, чи які сили поставити на чолі нової, реформованої політичної системи.

Ключові слова: виборчих системи, Болгарія, політична система.

Розвиток плюралізму та виборчих систем, що тісно пов'язаний у всіх постсоціалістичних країнах, і на початку XXI ст. не втратив суперечливості, гостроти і відбувається досить важко. Партийна та виборча системи Болгарії поки що далекі від тих цивілізаційних меж, про які мріють вчені і прихильники демократії Заходу. Одним з інструментів, шляхом якого болгарське суспільство прагне долучитися до цивілізованого світового співтовариства, є подальший розвиток демократії. Болгарія рухається до Європи, розвиваючи демократію, беручи на озброєння певні демократичні процедури. Виборчі кампанії до органів державної влади зазвичай є найпотужнішим механізмом втілення демократії у сучасному громадянському суспільстві. Вибори – важливий компонент політики, головна форма прояву суверенітету народу, його політичної ролі, як джерела влади. Адже саме народ повинен обирати, кого, чи які сили поставити на чолі нової, реформованої політичної системи.

Досліджуючи організаційно-функціональні проблеми багатопартійності та формування партійної системи в Республіці Болгарія, стикаємось з необхідністю певних політичних кореляцій між станом і перспективами розвитку системи та типом політичних відносин, які домінують у суспільстві, і, безпосередньо, в його політичній системі. При аналізі даного явища, в статті використано Конституцію Республіки Болгарія [11], де визначені загальні правові засади виборчого процесу, Закон „Про вибори народних представників” у Болгарії [6, с.4-6], в якому визначені умови і порядок обрання народних представників, та Закон „Про політичні партії” [7], де вказано порядок їх утворення в Болгарії,